

Serie nouă Anul XXIII
Nr. 7 (263) 2025

Scrisul Românesc

Revistă de cultură fondată la Craiova, în 1927, serie nouă, din ianuarie 2003
Publicată de Scrisul Românesc Fundația-Editura, recunoscută CNCS

Vasile Buz - Vedere din Grecia

Poezie

Andrei Codrescu
Virgil Dumitrescu
Dan Duțescu
Adrian Sângeorzan

Eseu

Oana Băluică
Emanuel D. Florescu
Rodica Grigore
Dan Ionescu
Dodo Niță
Ion Parhon
Roxana Pavnotescu

Proză

Carmen Firan
Anamaria Muscalenco
Virgil Pătrașcu
Radu Polizu

Adrian Gioroianu - <i>1985 - Strategii studențești</i>	p.4
Mihai Ene - <i>Cu Maiorescu la spovedanie</i>	p.5
Ioan Lascu - <i>Amprente și voci IV</i>	p.6
Constantin Cubleșan - <i>Eminescu în port la Giurgiu</i>	p.7
Emil Sîrbulescu - <i>Egdar Allan Poe - un poet între vis și geometriile spîtirului</i>	p.9
Gabriela Păsărin - <i>Kenoza și simțul limitei</i>	p.10

Florea
FIRAN

Virgil Nemoianu

Personalitate complexă a culturii românești, Virgil Nemoianu se impune ca teoretician, comparatist, critic și istoric literar, filosof al culturii, eseist și traducător. Specialist în literatura contemporană, Virgil Nemoianu se manifestă într-un domeniu mult mai larg, filosofia gândirii sale situându-l în sfera neo-platonismului și neo-kan-tismului încercând să clarifice și să evalueze unele aspecte ale modernismului și postmodernismului. Scrie și publică câteva zeci de cărți și sute de studii și articole apărute în România, Statele Unite, Canada, Anglia, Elveția, Germania, Ungaria și alte țări. A ținut conferințe și a prezentat comunicări științifice la peste 50 de universități din Europa și America de Nord. S-a bucurat de aprecierea lui Mircea Eliade și de prietenia cu intelectuali precum Matei Călinescu, Solomon Marcus sau Augustin Buzura. Este distins cu Premiul Asociației Americane de Literatură Comparată („Harry

Levin Prize”) pe 1986 și Premiul Academiei Româno-Americane pe 1989; în 2003 i se conferă titlul de Doctor Honoris Causa al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, în 2010 al Universității „Al. I. Cuza” din Iași, iar în 2015 este primit ca membru de onoare al Academiei Române.

Născut la 12 martie 1940 în București, Virgil Nemoianu este fiul lui Virgil Camil Nemoianu, avocat, și al Victoriei (născută Boldea), casnică, ambii originari din Banatul de Sud-Est, zona Caransebeșului. Începe studiile gimnaziale în 1946 la Caransebeș și le continuă în cadrul Liceului „Titu Maiorescu”, devenit „I. L. Caragiale”, din Capitală (1954-1956), Susține examen de admitere la Facultatea de Medicină din București, dar nu reușește și este transferat prin echivalență la Facultatea de Filologie a Universității din București, secția germană-engleză, pe care o absolvă în 1961.

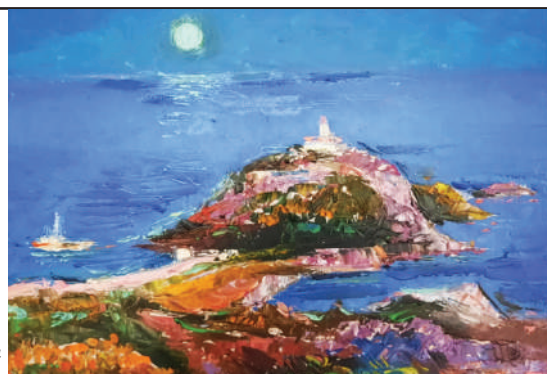
Continuare în p. 2

Emilian Ștefăruță

Art Deco Triumful modernității

pp. 24-23

Vasile Buz - Marea

Sumar

- Florea Firan**, *Virgil Nemoianu* / pp. 1-3
Adrian Cioroianu, 1985 – *Strategii studentești* / p. 4
Mihai Ene, *Cu Maiorescu la spovedanie* / p. 5
Ioan Lascu, *Amprente și voci IV* / pp. 6, 7
Constantin Cubleșan, *Eminescu în port la Giurgiu* / p. 7
Andrei Codrescu, Poem: *Sfat de la un fost păros* / p. 7
Oana Băluică, *Romanul memoriei și al fantomelor* / p. 8
Emil Sîrbulescu, *Edgar Allan Poe – un poet între vis și geometriile spiritului* / p. 9
Gabriela Păsărin, *Kenoza și simțul limitei* / p. 10
Roxana Pavnotescu, „*Cuvinte locuite*” și *harul poeziei* / p. 11
Adrian Sângeorzan, Poem: *Casa* / p. 12
Carmen Firan, *Doi și o albină* / pp. 13, 14
Dan Ionescu, *Importanța editării și a contextualizării* / p. 14
Emanuel D. Florescu, *Mintea de pe urma* / p. 15
Rodica Grigore, *Insula amintirilor* / pp. 16, 17
Virgil Dumitrescu, Poeme: *Soldatul fără gât, Timpuri noi* / p. 17
Dan Duțescu, Poem: *Ultimul vis* / p. 17
Radu Polizu, *Balticii – Suflute baroce și oase păgâne* / pp. 18, 20
Anamaria Muscalenco, *Escrocheria* / p. 19
Virgil Pătrașcu, *Proză scurtă: Furtuna, Fugarul* / p. 20
Ion Parhon, *Călătorii în spațiul magic* / pp. 21, 22
Dodo Niță, *Ion Ionașcu, scenarist de benzi desenate* / p. 22
Red., *Cărți primite la redacție* / p. 23
Red., *Okeanos: Convorbiri literare, Apostrof* / p. 23
Emilian Ștefărtă, *Art Deco – Triumful modernității* / pp. 24, 23

Abonamente

Scrisul Românesc

Abonați-vă la Revista „Scrisul Românesc” și veți avea un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua proprie și Poșta Română, se pot achita la sediul revistei sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700, Agenția Mihai Viteazul, Craiova.
 Costul unui abonament anual cu taxele incluse este de 150 lei. Pentru abonații din străinătate este de 155 \$ sau de 140 €. Informații primiți la tel.: 0722.75.39.22; Fax: 0251.413.763 sau la adresa de email: scrisulromanesc@yahoo.com

Continuare din p. 1

Florea FIRAN

Virgil Nemoianu

Obține doctoratul în literatura comparată la University of California, San Diego (1969-1971), cu o teză consacrată *idilei*, pe care o publică în 1977 sub titlul *Micro-Harmony. The Growth and Uses of the Idyllic Model in Literature* (Berna, Peter Lang) și tradusă în română cu titlul *Micro-armonia. Dezvoltarea și utilizarea modelului idilic în literatură* (Ed. Polirom, 1996), prin care se urmărește ca metodă paradigmă, destinul și eșantioanele istorice ale idilei, studiul vizând literaturile central și est europene, în mod special pe cea română.

Virgil Nemoianu se formează în atmosfera tinerilor membri ai Cercului Literar de la Sibiu – Ion Negoitescu, Ștefan Augustin Doinaș, Cornel Regman, Dominic Stanca, I. D. Sîrbu, care rămân exemplari prin opțiunile lor flexibile, prin modul de combinație între tradițional și cosmopolit. Împreună cu Irina Bădescu, Sanda Golopenția, Mihaela Mancaș, Alexandra Roceric și Mihai Zamfir, colegi de generație, și cu M. Nasta, Sorin Alexandrescu și Al. Niculescu frecventează, la începutul anilor '60, Cercul de stilistică și poetică condus de Mihai Pop, Alexandru Rosetti și Tudor Vianu, mai înainte pe cel de literatură universală condus de Edgar Papu.

La absolvirea facultății este încadrat redactor la Editura Academiei Române (1961-1962), apoi redactor la secția externă a revistei „*Contemporanul*” (1962-1964), după care intră în învățământul universitar, mai întâi ca asistent, apoi lector la Facultatea de Engleză din București (1964-1973). În perioada 1973-1974 este lector de limba și literatura română la Școala de Studii Est-Europene a Universității din Londra, apoi lector de literatură comparată și română la University of California, Berkeley (1975-1978).

Din 1975 emigrează și se stabilește în Statele Unite, unde mai întâi este Assistant Professor de engleză și literatură comparată la Universitatea Cincinnati (1978-1979), apoi Associate Professor (1979-1984) și din 1984 profesor la Catholic University of America, din Washington, D.C., unde deține catedra specială „William I. Bayron Distinguished Professorship”, o perioadă director al programului de literatură comparată și prorector al universității respective. A mai predat la Universitățile din București, Londra, Cambridge, Amsterdam.

Virgil Nemoianu a fost un membru al diasporei culturale românești bine integrat și cu o carieră de succes în patria de adopție, dar care și-a păstrat și problematizat dubla apartenență, prezent simultan *acolo* și *aici* angajat într-un intens proces de mediere și negociere intelectuală. În acest context pot fi amintiți și Matei Călinescu, Toma Pavel sau Mihai Spăriosu.

Beneficiază de burse de studii din partea unor instituții prestigioase precum National Endowment for the Humanities, DAAD, Fundațiile Humboldt, Earhart și Taft. Ocupă poziții științifice importante: consultant și referent pentru diverse fundații, reviste, universități și edituri universitare, redactor la „*The Scriblerian*” (1977-1986) și „*Southeastern Europe*”, organizator al mai multor congrese, conferințe și sesiuni ale International Comparative Literature Association (ICLA), Modern Language Association și Asociațiile Americane de Literatură Comparată: Berkeley (1977), Innsbruck (1979), New York (1981), Granada (1986), München (1988) etc. Secretar, apoi vice-președinte al ICLA; președinte al Secției de studiu al romantismului și al secolului al XIX-lea, în cadrul aceleiași asociații; membru în colectivul de coordonare a prestigioasei serii *History of World Literature in European Languages*; membru al comitetelor editoriale: *Stanford Literary Studies* (din 1985), *Romanticism Past and Present* (din 1986), *Cultura Ludens* (Amsterdam), *Utrecht Studies in Comparative Literature*, *Comparatio. Revue Internationale de Littérature Comparée* (Geneva), *Agora* (Philadelphia). →

Scrisul Românesc

Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927, de către criticul D. TOMESCU. Serie nouă, din 2003, întemeiată de FLOREA FIRAN

Editată de:
 Fundația – Revista
 Scrisul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
 cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Redacția

Director:
 Florea FIRAN

Colegiul redacțional:
 Adrian CIOROIANU
 Andrei CODRESCU
 Eugen NEGRICI
 Gheorghe PĂUN
 Dumitru Radu POPA
 Lucian Bernd SĂULEANU
 Monica SPIRIDON
 Emilian ȘTEFĂRTĂ

Redactori:
 Mihai ENE
 Mihai FIRICĂ
 Emanuel D. FLORESCU
 Ion PARHON
 Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:
 Florentina ANGHEL
 Dan IONESCU
 Gabriela PĂSĂRIN

Corectură:
 Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare:
 Georgiana OPRESCU

Arhivă online:
 Alexandru OPRESCU

Redacția și Administrația:

Craiova, Str. C-tin Brâncuși, nr. 24
 Tel./Fax: 0722 753 922; 0251 413 763
 E-mail: scrisulromanesc@yahoo.com
 Web: www.revistascrisulromanesc.ro
 Cont: RO03BRDE170SV21564261700
 BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul redacției: Str. Constantin Brâncuși, nr. 24, Craiova, județul Dolj sau scrisulromanesc@yahoo.com
 Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține integral autorilor. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX
 Craiova, str. Electroputere, nr. 21,
 tel. 0251 580 431

→ În 1961 debutează cu o cronică (*Theater der Zeit*) în revista „Teatru”, apoi în 1964-1965 publică studii în „Analele Universității din București” și „Cahiers linguistiques”, privind paralelisme în structura dramei shakespeariene și relevanța semantică a rimei; în 1966 apare în volumul colectiv *Studii de stilistică și poetică* al Editurii pentru Literatură.

Debutul editorial se produce cu studiul *Structuralismul* (cu o culegere de texte traduse împreună cu Gabriela Rădulescu), volum apărut la Editurii pentru Literatură Universală în 1967, un gest care poate fi considerat de legitimare, cu semnificații mai curând sociale decât intelectuale, după mărturisirile autorului. De acum, Virgil Nemoianu scrie intens și publică mai ales în revistele „Secolul XX”, „Luceafărul”, „Viața Românească”, „România literară”, „Familia”, în ziarul „Scânteia” eseuri pe marginea literaturii și actualității culturale românești, comentarii însoțite de traduceri din literatura străină contemporană, în special din cea așa-zis *decadentă* americană, articole de atitudine etc. În „Scânteia” susține și o serie de articole de orientare sub genericul *Sfaturi către editori*, reluate sub acest titlu și în volumul *Utilul și plăcutul. Comentarii asupra literaturii și culturii* (Ed. Eminescu, 1973), dar și în *Calmul valorilor* (Ed. Dacia, 1971). Mai înainte, în 1969, Virgil Nemoianu publicase la EPL (reeditat în 1995 la Institutul European din Iași) un mic volum de proză intitulat *Simptome* care cuprinde scurte eseuri aforistice pe teme precum superstițiile, morala, sentimentele, ticurile sau relațiile dintre oameni, anotimpurile și umorile, fericirea și moartea, naturalul și artificialul, visul și artele, literatura, despre care autorul spunea: „Mai bine decât orice, cârticica aceasta rezumă pentru mine deceniul de speranțe și iluzii, anii mei 20”. Fragmente din volum au fost traduse în revistele „Antaios, Kenyon Review” și „Exquisite Corpse”.

Virgil Nemoianu a publicat peste 15 cărți și 600 de studii, articole și recenzii în diferite publicații din România, Elveția, Anglia, Statele Unite, Olanda, Canada, Germania, Ungaria și în alte țări.

La plecarea din țară, lasă Editurii Eminescu o primă versiune a monografiei *Surâsul abundenței. Cunoaștere lirică și modele ideologice la Șt. Aug. Doinaș*, care va fi publicată abia în 1994 într-o versiune extensivă. O nouă ediție apare în 2004 la Fundația Culturală Secolul 21. Este o monografie dedicată unui poet important contemporan „cap de serie în devenirea poeziei românești”, anatomia poeziei lui Doinaș prilejuindu-i lui Nemoianu un *clasic studiu de caz*, așezându-l pe poet „într-o *Figură – abundența creatoare bine temperată* și, în absolut, *triumfătoare*”.

În memorialistică, publicistică și corespondență, etalonul *Biedermeier* este pentru Virgil Nemoianu un instrument de autoreflexivitate și de autoevaluare, susține Monica Spiridon într-un studiu amplu dedicat acestuia. Volumul *Arhipelag interior. Eseuri memorialistice (1940-1975)*, publicat la Editura Amarcord din Timișoara (1994), este revelator prin tematică, pentru comparatistul și teoreticianul Virgil Nemoianu, înclinat constant spre problematizarea propriei condiții intelectuale, o obsesie a identității cu o

notă nostalgică domină cartea de la un capăt la altul. Volumul oferă radiografii ale celor două lumi de adopțiune unde s-a format autorul, respectiv mediul cultural bucureștean al anilor '50-'70, apoi cel din America.

În aceeași idee mai trebuie menționate alte două lucrări: *The Taming of Romanticism. European Literature and the Age of Biedermeier* (Harvard University Press, 1984) și *A Theory of the Secondary. Literature, Progress and Reaction* (The Johns Hopkins University Press, 1989), aceasta din urmă cu deschideri spre spațiul cultural românesc, oferind repere din veacurile al XVII-lea și al XIX-lea.

Împreună cu fostul său doctorand, Robert Royal, Virgil Nemoianu publică două volume: *The Hospitable Canon. Essays on Literary Play, Scholarly Choice and Popular Pressures* (John Benjamins, 1991) și *Play, Literature, Religion. Essays in Cultural Intertextuality* (SUNY Albany Press, 1992), în Seria *Margins of Literature* coordonată de Mihai Spărișu.

Virgil Nemoianu editează volumul *Traversarea cortinei*, de I. D. Sîrbu (Editura de Vest, Timișoara, 1994) care reunește scrisorile dintre I. D. Sîrbu și Ion Negoitescu, Virgil Nemoianu, Mariana Șora, timp de un deceniu (octombrie 1979 – iulie 1989), carte tulburătoare prin care I. D. Sîrbu se conturează ca un portret emblematic pentru scriitorul și intelectualul român în general, angajat într-o luptă epuizantă în sistemul comunist.

Autorul scrie și publică tot mai mult, în 2006 îi apar trei cărți: *Imperfection and Defeat. The Role of Aesthetic Imagination in Human Society* (CEU University Press, Budapesta), în care se întrevăd noile sale reflexii, *Străin prin Europa. Note de călătorie 1983-1992*, volum apărut în țară la Institutul Cultural Român din București, și *The Triumph of Imperfection: The Silver Age of Sociocultural Moderation in Early Nineteenth-Century Europe, 1815-1848* (University of South Carolina Press), studiu consacrat romantismului. Autorul susține că romantismul n-ar fi fost atât de anti-tradițional, și de demolator al canoanelor cum se crede și nici un adversar înverșunat al tradiției.

În alte două cărți Virgil Nemoianu se află în dialog pe teme contemporane importante, prima cu Robert Lazu (*Înțelepciunea calmă*, Iași, Sapiența, 2002), cea de-a doua cu Sorin Antohi (*România noastră. Conversații berlineze*, Ed. Muzeului Literaturii Române, 2009).

Postmodernism and Cultural Identities, Conflicts and Coexistence, (Washington, The Catholic University of America Press, 2010) este cea mai recentă carte a sa prin care autorul se referă la postmodernism, numit de alții „post-romantism”.

Virgil Nemoianu s-a implicat activ în presa post-decembristă în dezbatere privind canonul literar, vizând literatura postbelică și destinul canonului poetic

eminescian, prin articole de atitudine, dezamăgit de perioada de tranziție. În ultimii ani colaborează la publicații culturale românești precum „România literară”, „Vatra”, „Scrisul Românesc”, „Convorbiri literare” ș.a. În „Scrisul Românesc” susține în perioada 2011-2012 o rubrică intitulată *Note de lectură* în care publică o serie de articole reunite sub același generic în volumul apărut în 2013 în editura cu titlul omonim.

Jocurile divinității: gândire, libertate și religie la sfârșit de mileniu (Polirom, 2000), cu o prefață de Monica Spiridon, reunește cronicile radiofonice pe teme religioase pe care Virgil Nemoianu le-a susținut în anii '80 la Europa Liberă, și o serie de articole apărute în presa americană și română prin care se readuce în discuție rezistența la obscurantismul practicat în perioada comunistă, la ateismul militant, la teoriile materialiste.

În *România și liberalismele ei. Atracții și împotriviri* (Editura Fundației Culturale Române, 2000) este relevantă reacția inadecvată a societății și a culturii românești față de modernitate, de o modernizare întârziată, anevoioasă și incompletă pe care Nemoianu o consideră „nemulțumirea tranziției”, iar în *Tradiție și libertate* (Curtea Veche, 2001), teoreticianul își relevă o parte dintre opțiunile și valorile sale definitorii cu referiri la redenumirea corectă a *umanismului* estetic și relevanța sa contemporană; funcția „societală” a literaturii și relația sa cu ideologia; spiritualitatea religioasă și acomodarea sa cu pragmatismul lumii moderne.

Străin prin Europa (Institutul Cultural Român, 2006) prezintă note de călătorie din intervalul 1983-1992. Un mic preambul, avertizează că autorul și-a propus să dezamorseze măcar câteva dintre rigiditățile ideologice ale criticii. *România noastră. Conversații berlineze* (Muzeul Național al Literaturii Române, 2009), semnată de Virgil Nemoianu și Sorin Antohi, reprezintă, de fapt, transcrierea unui dialog avut la Berlin în iunie 2005 din care se reține perspectiva critică asupra României, a cadrului general din perioada 1940-'70, viața intelectuală în România anilor 1980-2000 pe fundalul crizei instituționale românești etc.

În volumul *Europa centrală de peste Ocean. Exil și construcție identitară* publicat de Monica Spiridon la *Scrisul Românesc* în 2011, poate fi urmărit traseul existențial al lui Virgil Nemoianu, autoarea relevând că este *exemplar* prin modul în care ilustrează dinamica unei culturi la care a fost tot timpul racordat, și prin *vocația* construcției lucide de sine. Seria de autor a operei sale apărute în condiții deosebite la Editura Spandogino reprezintă o selecție reprezentativă din creația sa vastă. Stingerea din viață a lui Virgil Nemoianu, la 6 iunie anul acesta, a fost marcată de Academia Română într-un *In memoriam* relevând „inegalabilul profesor, ...lider academic, mentor, promotor și prieten”. ■

Virgil Nemoianu alături de Gabriel Coșoveanu și Florea Firan (Universitatea din Craiova, 2016)

Adrian
CIOROIANU

1985 Strategii studențești

Si atunci, studentul Stere începu povestea sa:

— Doamnelor și domnilor profesori, stimați colegi, scumpi pionieri, nene Jimmy (începu el, salutându-l din cap și pe paznicul de la școală care, de câteva minute se alăturase grupului, visând și el o înghețată), vreau să vă spun acum una dintre cele mai geniale strategii studențești pe care le-am auzit în viața mea!

Madam Adam a schițat o grimasă, dar văzându-l pe profesorul Drugă cum zace timorat pe picioare, a cedat și ea.

— Imaginați-vă examenul de *Educație materialist-ateistă*, la Facultatea de Istorie sau la ASE, nu mai știu precis unde, că prietenul care mi-a povestit-o și el o auzise de la altul. Ah, da!, cred că era la ASE!, că ăștia pe departe sunt cei mai materialişti dintre noi!

Istoricul Mărculeț a dat să protesteze, dar, pierzând ocazia, a rămas cu gândul la înghețata care va să vină.

— La ASE, acolo, este un profesor criminal, iertați-mi expresia, probabil dvs., dle profesor Drugă îl cunoașteți, dar, în fine, în mediul studențesc se pare că acest om, despre care se spune c-ar fi și puțin evreu, în fine, nu că asta ar conta cu ceva, dar, orișicât, te-ai fi așteptat ca un astfel de om să fie mai apropiat de tineri și să apere principiile de bază ale societății dar, când colo, ce să apere omul acesta?, când fiul lui se pare că a emigrat în Occident, și, în urma lui, profesorul respectiv, tatăl fugarului cum s-ar spune, în fine, poate că dom' profesor știe la cine mă refer...

În aceste clipe, prins la umbra unui salcâm în drumul spre sifonarie, profesorul Drugă, cu ochii deja injectați, făcea semne desperate că nu știe nicicum ce profesor de la ASE ar putea fi acela.

— În fine (a continuat Stere), acest profesor are obiceiul criminal de a teroriza studenții cu nu mai puțin de 31 de bilete! 31 de bilete de examen ori câte două întrebări pe fiecare bilet, așadar 62 de subiecte, care te plimbă prin toată materia și care, la final, mătură cu tine pe jos! Puțini sunt studenții care rezistă la această probă extrem de dură și care iau notă mai mare de 7, maximum 8! Un 8 la el este ca un 12 la un alt profesor! Sincer, nu-mi mai amintesc numele respectivului... poate dom' profesor Drugă să-și amintească...

Nu, nu, nu!..., dădea din mâini și din cap profesorul, de sub salcâm.

— În fine, nu mai contează, o să ne reamintim de el, oricum el e în memoria a sute și sute de studenți chinuți, în fine, să sperăm că n-o să plece și el din țară, acum, dacă fiul său i-a deschis drumul..., eh, una peste alta, așadar acest profesor imposibil întindea pe masă, la fiecare sesiune, 31 de subiecte, mereu aceleași, de la an la an. N-aveai ce face, trebuia să înveți la el toată materia, dacă voiai să iei cel mult un 8!

Ajuns aici, Stere tuși o dată scurt, apoi întrebă, cu finețe:

— Care dintre voi aveți o țigară, că mi s-a pus o uscăciune de polen în gât!

Atunci, Manana a dat să-i întindă pachetul; dar, precaută, madam Adam a sărit ca friptă:

— Nu! Vă rog! Fără țigări cât suntem în grup! Sunt aceste copile cu noi, nu se face!...

Cele trei fetițe în uniformă, încă neobosite în admirația lor, zâmbeau pierdute pe mai departe, topite în dorința lor de a se asemăna cândva acestor tineri orășeni de lângă ele.

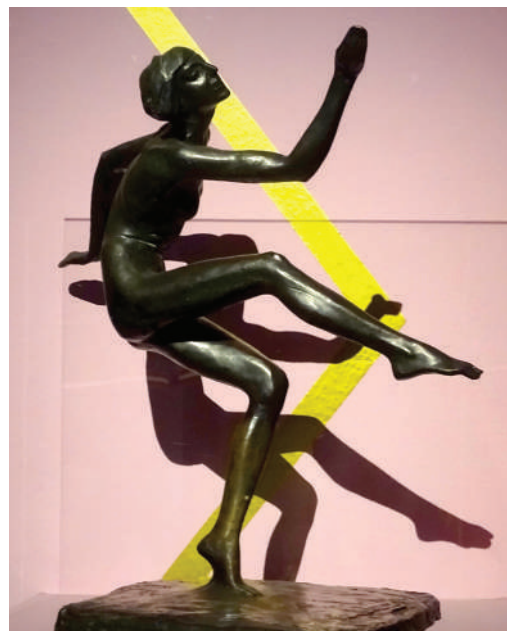
— Da, aveți dreptate, doamna profesoară, așa e! Copii, să nu fumați niciodată! Manana, hai că mi-o dai după aia, vedem noi!, cedă Stere, zâmbind luciferic, ca de obicei. Eh, și cum vă spuneam, acest profesor de la ASE se pregătea să pună pe masă cele 31 de subiecte de la *Educația materialist-ateistă*, studenții veniți la examen așteptau pieriți, restanță în toamnă scria pe fruntea lor, vai de mamă și de mamă! Dar... ce să vezi! Aici intervine acest prieten al meu, care a abordat o tehnică genială, pe care chiar vreau să v-o spun!

Iarăși Stere s-a oprit atunci, așteptând câteva clipe, după care a întreat, ușurel:

— Sigur nu fumăm nimic?

Madam Adam a dat neînduplecată din cap, în semn că nu se fumează aici.

— Ei bine, imaginați-vă că acest prieten al meu a învățat doar unul dintre cele 31 de subiecte propuse de acest profesor potențial fugar din țară, în fine, nu mai zic nimic, să nu se interpreteze... Prietenul meu a învățat doar un subiect: subiectul numărul 13, cu cele două puncte ale sale, și l-a învățat pe de rost; în rest, nimic-nimic, n-a mai citit nicio frază din restul capitolelor. Peste două zile, vine examenul, prietenul meu intră în sală calm, printre primii (atenție!, contează că s-a prezentat printre primii!), se duce la catedră, pe catedră erau

Lucrare din Expoziția Art Deco, Milano

cele 31 de subiecte, el alege nonșalant unul, se uită pieziș la el și, deodată panicat, scuipe de trei ori în sân, *ptiu-ptiu-ptiu*, și bagă la loc biletul în maldărul de subiecte.

„Hei, tovarășul student, dar ce faceți aici?!” – a izbucnit atunci acel profesor infernal.

„Of, iertați-mă, dom'le profesor, dar am o ezitare... am tras exact biletul numărul 13... sunt foarte emoționat... parcă aș vrea să schimb subiectul...”

În acel moment, profesorul de la ASE mai să ia foc:

„Tovarășe student, dar chiar nu vă e jenă!? Cu ce veniți dvs aici, cu misticisme și superstiții?! Vă trântesc din prima de nu vă vedeți! Dar chiar nu vă este pic de rușine să veniți în fața mea cu astfel de bătășme, taman la examenul de *Ateism*?! Ia! Ce subiect spuneți că ați avut? 13? Vă rog să-l prezentați, fără discuții!”

Și, în culmea enervării, roșu la față și cu spume la gură, profesorul ăsta diabolic a căutat în teancul de bilete, l-a ales pe cel cu numărul 13 și l-a întins solemn studentului – care, spășit, l-a preluat, s-a uitat câteva momente peste el, apoi a început să vorbească... la început mai temător... apoi mai curajos... apoi mai cu detalii... din ce în ce mai sigur pe el... până când, spre stupefacția profesorului, l-a încheiat, ireproșabil.

Profesorul, mut de uimire, nu știa ce să mai zică.

„Vezi, mă, tovarășe student, că nu-s bune superstițiile? Iaca! Ai merita chiar un 7 sau 8, dar nu mi-a plăcut că ai venit în fața mea cu aceste moșmoande legate de cifra 13, ce student ești dumneata?!, crezi în ghinioane și povești? Ia să mă slăbești cu aceste prostii! Uite, ca semn de încurajare, chiar îți dau un 8 curat!”

Spășit și mios, prietenul meu a mai adăugat atunci:

„Dom' profesor, ce să mai zic, eu am învățat cu silință toate celelalte subiecte, recunosc c-am fost puțin superstițios, numai la acest subiect de număr 13 n-am dat atenție, dar m-am bazat pe ce-mi aminteam din cursul dvs., care din fericire a fost foarte clar!... dar în rest le-am învățat pe toate, chiar îmi pare rău că nu mi-a căzut altceva...!”

În fața acestor mărturisiri, profesorul criminal, bulversat cu totul, a pus pixul pe catalog, l-a privit pe student, a dat să scrie ceva, l-a mai privit o dată pe prietenul meu, apoi a zis de vreo două ori „Iaca... iaca...”, pesemne că nu era numai puțin evreu, ci mai era și basarabean de-al nostru, și în final a răbufnit:

„Păi, mă' băiatule, tu dacă la un subiect pe care nu-l știai vorbești așa frumos, atunci bănuiesc că la restul ești mai bun, tovarășe! Iaca, ca semn de încurajare, ai un 9 de la mine, dar te invit solemn să nu mai crezi în superstiții și misticisme de-astea de doi bani, dumneata ești tânăr serios, se poate?!”

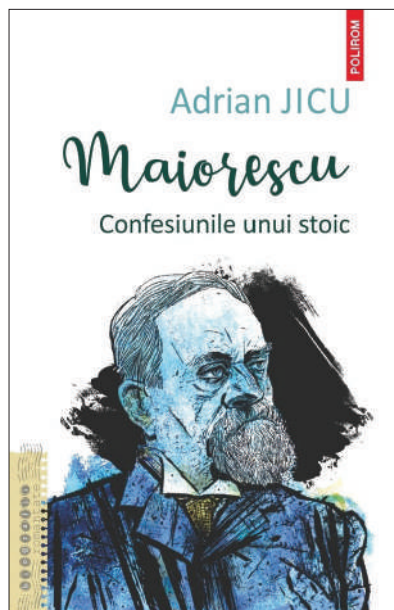
Mihai
ENE

Cu Maiorescu la spovedanie

Una dintre tendințele cele mai puternice din literatura contemporană vine dintr-o căutare din ce în ce mai febrilă a autenticității. De aici succesul poveștilor care au o bază reală, cu personalități istorice devenite personaje de roman sau de film. Biograficul ca gen – în toate formele sale – manifestă de ceva vreme o revigorare extraordinară. De la lucrări stufoase, de sute și chiar mii de pagini, scrise de cercetători erudiți și aplicați, până la reconstrucții românești ale vieții, evenimentelor sau „feliilor de viață” din diverse epoci istorice, toate încearcă să surprindă ceva din misterul unor existențe cu toate contextele care le-au făcut posibile și le-au influențat. Personal, prefer monografiile clasice, bine documentate, dar scrise cu talent, așa cum se întâmplă în general în literaturile engleză sau germană mai ales, și în care noi avem un model bun: infatigabilul G. Călinescu (pe care îl emulează și Al. Piru, și A. Marino, și G. Gană și alții). Biografiile romanțate au însă alt regim și ele pot fi interesante dacă reușesc să devină altceva,

mai ales atunci când autorul este capabil să intre în pielea scriitorului devenit personaj și să construiască în genul acestuia o țesătură intertextuală în cea mai subtilă manieră, cum fac Marguerite Yourcenar în *Memoriile lui Hadrian* sau, mai recent, Peter Ackroyd în *Ultimul testament al lui Oscar Wilde*.

În această tendință generală se înscrie și proiectul editurii Polirom de a (re)aduce în atenția contemporanilor, prin intermediul unor biografii romanțate, figurile unor personalități ale culturii române, nu doar scriitori, ci și pictori, sculptori, muzicieni etc. Una dintre cele mai recente apariții din această colecție este

cartea lui Adrian Jicu – *Maiorescu. Confesiunile unui stoic*. Așteptările erau de la început mari în privința acestei cărți datorită reușitei extraordinare a lui Adrian Jicu din romanul biografic despre Bacovia: *Iorgu* (Ed. Humanitas, 2022).

Personalitatea complexă a lui Titu Maiorescu – critic și teoretician literar, animator cultural și profesor, politician, inclusiv ministru, cu o viață erotică bogată, cu multe amiciții, dar și cu la fel de multe idiosincrazii – este extrem de greu de prins într-un portret unitar și coerent. Totuși, pentru a fi convingător, trebuie să găsești un fir roșu al unei biografii atât de consistente, în care documentele nu lipsesc, ba chiar e inflație de ele, de la diverse mărturii din epocă la jurnale, memorii și însemnări, unele mai credibile, altele în care trebuie mereu să distingi nuanțele, falsificările, exagerările etc. Și una dintre calitățile principale ale lui Adrian Jicu este de a reuși să navigheze prin toate aceste ape turburi fără să eșueze pe vreun mal mai abrupt, deși ocazii se ivesc la tot pasul. De asemenea, for-

mula pe care o alege este una ingenioasă și pe care o conduce cu meticulozitate până la final: Maiorescu se confesează în fața unui preot (el, agnosticul asumat), aflat spre finalul vieții și discutând cam toate subiectele de interes ale vieții sale: anii de formare, în care amprenta unui tată sever, dar care îl impulsionează mereu să se autodepășească, se combină cu tăria de caracter de care dă dovadă elevul Maiorescu la Academia Tereziană din Viena, în care se luptă cu toate prejudecățile și răutățile colegilor de care-l despart nu doar etnia, ci mai ales condiția socială, și pe care reușește să-i depășească în performanța școlară, absolvind ca șef de promoție; apoi, relațiile erotice, transformate uneori în căsnicii, alteori în pasiuni profunde, inclusiv scandalul de la Școala Centrală, de care Maiorescu se absolvă, dar și relația stranie cu sora sa, de o natură incestuoasă; în fine, activitatea publică, atât cea literară, în centrul căreia se află *Junimea* și scriitorii cunoscuți, cărora le este dedicat câte un capitol, de la Alecsandri și Negruzzi la Eminescu, Creangă și Caragiale, cât și cea de polemist, inclusiv politic, de activitatea sa diplomatică și de implicarea în masonerie.

Adrian Jicu își ia anumite libertăți sub umbrela ficțiunii și optează pentru anumite variante în ceea ce privește episoadele dilematice din existența lui Maiorescu și în care specialistul nu ar putea da niciun verdict din lipsă de probe concludente. De exemplu, în relația de un atașament destul de neobișnuit

dintre Maiorescu și sora sa, cititorul este îndemnat să accepte o iubire incestuoasă, dar învăluită într-un amestec retoric de metafizică și instinctualitate. De asemenea, în ceea ce privește teoria conspiraționistă potrivit căreia Eminescu ar fi fost, de fapt, asasinat, închis cu forța, deși era complet sănătos, dar devenise incomod prin anumite articole politice care-i deranjaseră în special pe austrieci, afacere în care și Maiorescu ar fi fost amestecat, ba chiar ar fi avut un rol esențial, autorul optează pentru a credita în parte această variantă, dar cu o întorsătură extrem de incitantă, deși deloc acreditată în vreun fel de documentele pe care le avem la îndemână: Maiorescu își justifică gestul de a-l fi internat pe Eminescu la sanatoriu, deși el nu avea nicio problemă neurologică, prin faptul de a-l fi protejat astfel de cei care erau capabili și decizi să-i facă rău și care nu s-ar fi dat înapoi nici de la crimă. Și mai sunt și alte surprize de acest gen în „spovedania” lui Maiorescu și care cu siguranță îi vor pune probleme de situație mai ales cititorului avizat și-l vor determina să caute și mai multe informații și să studieze anumite contexte pe cititorul mai inocent, dar interesat de figura celui mai important vector al literaturii române din secolul al XIX-lea.

Astfel, figura lui Titu Maiorescu, așa cum se desprinde ea din romanul lui Adrian Jicu este una marcată de ambiție, de dorința de succes și de încercarea de a-și asuma rolul deschizătorului de drumuri și a vizionarului care indică direcția ce trebuie urmată. Pe lângă stoicismul caracterizat printr-o disciplină de fier, clădită în perioada studiilor, există cel puțin încă două dimensiuni ale personalității lui Maiorescu: cea epicureică, pentru că există mereu tentația de a smulge vieții tot ce are ea de oferit – intelectual, erotic, social etc. – și cea kantiană, raționalistă, dar și morală, de a impune lumii propria viziune asupra domeniilor care-l interesează cel mai mult: literatura (esteticul), cultura și politicul. Este un efort imens, de care Maiorescu pare să se fi achitat în mod excepțional, chiar și atunci când nu suntem de acord cu opțiunile sale. Cu toate luminile și umbrele biografiei și activității sale culturale și politice, Titu Maiorescu rămâne una dintre cele mai incitante personalități ale României moderne, și unul dintre principalii artizani ai ei. ■

→

— Ei bine, stimați profesori, dragi colegi și pioniere viitoare colege, dragă Jimmy, aceasta este una dintre cele mai fabuloase amintiri despre examene pe care eu le-am auzit! Perfect adevărată! Profesorul Drugă îl cunoaște pe acest profesor, sunt sigur! – a încheiat studentul Stere povestea sa.

Din umbra salcâmului, degeaba profesorul Drugă nega, din semne, ultima idee a tânărului. De lângă el, paznicul Jimmy, ca trezit în fața unei mari revelații, mai trase un fum scurt din țigară și, cu un aer suspicios și chiar puțin oțărât, puse întrebarea care îl chinuia de vreun sfert de ceas:

— Șiiii... cine spuneați că e evreul ăla de la București? ■

Fragment din romanul
1985. *Fata care știa*, în curs de apariție

Retrocrticia

Ioan
LASCU

Amprente și voci IV

In anul 2024, la „Scrisul Românesc” a apărut volumul IV din serialul *Amprente și voci*, tema aleasă fiind *Spiritul Olteniei*. Florea Firan, autorul întregului ciclu editorial, precizează că acest volum „este cel mai substanțial și cuprinde în exclusivitate prezentarea de tip monografic a scriitorilor ce aparțin într-un fel sau altul de spațiul geografic și cultural al Olteniei.” Într-adevăr este o selecție prin care sunt puși alături 51 de autori afirmați în diferite genuri, de la poezie până la cercetare, expuși în ordine alfabetică. Abordarea începe de la Tudor Arghezi și se termină cu Ion Zamfirescu. Îi întâlnim aici, printre alții, pe Alexandru Balaci, Dumitru Caracostea, Virgil Carianopol, Șerban Cioculescu, Traian Demetrescu, Alexandru Dima, Elena Farago, Paul Alexandru Georgescu, Virgil Mazilescu, Gib I. Mihăescu, Marin Mincu, Ion Minulescu, Eugen Negrici, V.G. Paleolog, Adrian Păunescu, Ilie Purcaru, Dinu Săraru, Marin Sorescu, Alice Voinescu, Ileana Vulpescu. Figurează și scriitori mai puțin cunoscuți azi asemenea lui Mihail Celarianu, Mircea Damian, Gheorghe Magheru, Constantin Mateescu, Nicolae Milcu, Dumitru Popovici, Marcel Romanescu, Caton Theodorian, Stan Velea. În ce privește cuprinsul, Florea Firan a ținut să precizeze că „Nu au fost incluși autori analizați în volumele anterioare (Alexandru Macedonski, Petre Pandrea, Constantin Rădulescu-Motru, Virgil Ierunca, Vintilă Horia) sau scriitori din perioada contemporană precum Matei Călinescu, Dumitru Radu Popescu, Nicolae Manolescu, Gabriel Liiceanu și numeroși alți autori din volumele publicate în timp.” Dacă acești scriitori au fost incluși în „volumele publicate în timp”, omiterea lor este momentan justificată, iar dacă ei nu s-au bucurat (încă) de același tratament precum alți contemporani prezenți în carte: Marin Mincu, Eugen Negrici, Adrian Păunescu, Monica Spiridon, Ileana Vulpescu. Nu avem însă a ne îndoi că omisiunile asumate, dacă ele există, vor fi îndepărtate cu proxima ocazie, deoarece tratarea monografică a acestor autori și a altora va continua în viitorul imediat.

Amprente și voci 2024 este așadar al patrulea tom din suita cu același titlu, anticipată prin volumul *Portrete literare* din 2007. Toate probează din plin vocația și talentul de istoriograf al lui Florea Firan, manifestat anterior prin alte volume precum *Profiluri și structuri literare* sau mai de timpuriu *De la Macedonski la Arghezi*. De altminteri, atracția pentru studiul personalității și operei acestor două genii ale Olteniei literare s-a materializat prin scrierea și publicarea altor excelențe monografii. Capitolul dedicat lui Tudor Arghezi acoperă, așa cum menționează autorul, „un spațiu generos, pe măsura creației sale”, respectiv douăzeci

și șase de pagini. Alături de el pot sta, un pic mai la distanță, Marin Sorescu tratat pe nouăsprezece pagini, și Șerban Cioculescu, cel care beneficiază de paisprezece pagini. În apropiere îl găsim pe Traian Demetrescu căruia i s-au acordat treisprezece file. Un moto intenționat neaș vine tot de la Tudor Arghezi: „...Pe Amaradia și la Jii, cichia și cuțitul sunt gemene cu poezia și zvâcnirea oltenească. Crestând o hașchie de pe o creangă de răboj de la Cozia și Tismano, îmi făcui și eu un băț de credință, zis uneori și condei, care mă învață și acum câte ceva și pe care îl învăț și eu să scrie câte o țără...”

Un pasaj omagial deschide suita monografică – Florea Firan a arătat în timp un veritabil cult pentru Tudor Arghezi, scriitorul care a consolidat cu brio modernitatea literaturii române începută de Alexandru Macedonski: „La peste o jumătate de secol de la trecerea în eternitate, Tudor Arghezi își păstrează statura de personalitate de primă mărime a culturii românești, cu activitate literară diversă ca funcție și modalitate artistică, prodigioasă și mereu înnoitoare. S-a impus, de-a lungul a șapte decenii, ca poet și pamfletar virulent, prozator de talent și dramaturg interesant, publicist și gazetar de excepție, traducător original realizând o operă uriașă și tulburătoare, o adevărată sinteză de creație și limbă românească.” Tudor Arghezi a creat o operă de o originalitate stupefiantă, nu numai poezia dar și pamfletul, proza și publicistica lui neavând asemănare în literatura română a ultimei sute de ani. Istoriograful zăbovește apoi asupra biografiei scriitorului de la Mărțișor, capitol îmbogățit cu noi informații de către Florea Firan, obținute din întrevederi cu Nicolae N.

Theodorescu, fratele vitreg al poetului, constituind „o serie de date și documente reproduse de noi în cartea *Pe urmele lui Tudor Arghezi* (Ed. Sport-Turism, București, 1981”. Insurgent neîmpăcat pe viață, Tudor Arghezi a revoluționat poezia, proza și pamfletul iar „... în perioada studiilor gimnaziale... avea să-și manifeste nemulțumirea față de felul în care se făcea carte, ori față de unii profesori limitați. Era un motiv ce-i crea o stare nostalgică și de mâhnire.”

Spre finalul studiului monografic Florea Firan relevă contribuția esențială a lui Dimitrie Vatamaniuc prin publicarea, în 2005, a două lucrări fundamentale: *Tudor Arghezi, Bibliografie*, vol. I și *Opera*, urmată de *Repere critice, Corespondența*, vol. II, în total 1516 pagini.

Un număr respectabil de pagini, opt, îi sunt dedicate italianistului Alexandru Balaci, strălucit continuator al profesorului Alexandru Marcu, condamnat la ani grei de temniță de sistemul judiciar comunist. Alexandru Balaci se născuse în iunie 1916 într-o zonă rurală din Mehedinți. Urmând exemplul maestrului său, a consacrat valoroase studii unor scriitori italieni de seamă precum Dante Alighieri, Francesco Petrarca, Giacomo Leopardi, Machiavelli, Torquato Tasso, Ugo Foscolo, Giosuè Carducci, Giovanni Pastoli.

De multă atenție are parte Șerban Cioculescu, cel care aparține Olteniei mai întâi prin originea părinților, deși viitorul critic se născuse la București în 1902. După aceea Nicolae și Constanța Cioculescu au fost mutați cu serviciul la Turnu Severin, unde, între 1913-1920 copilul Șerban a frecventat cursurile Liceului „Traian” din oraș. A absolvit apoi Facultatea de Litere și Filosofie din București, unde l-a avut profesor, printre alții, pe Mihail Dragomirescu, iar între colegi pe Pompiliu Constantinescu și Vladimir Streinu. Cu cel de al doilea se va reîntâlni la Liceul din Găiești-Dâmbovița, ambii în postura de profesori. Cu Vladimir Streinu și Tudor Vianu va lucra la *Istoria literaturii române moderne* al cărei prim volum va apărea în 1944. Doi scriitori de prim rang au polarizat interesul și preocupările lui Șerban Cioculescu: I. L. Caragiale și Tudor Arghezi. *Viața lui I. L. Caragiale* a apărut în 1940 după care a mai cunoscut alte trei ediții, iar *Introducere în poezia lui Tudor Arghezi* în 1946, ediția a II-a în 1971. Mai multe volume de *Aspecte ale literaturii contemporane*, lirice, epice, critice, l-au atras cu precădere. În afară de vasta operă istorică și critică Șerban Cioculescu s-a manifestat și ca memorialist prin publicarea unui volum de *Amintiri*.

Un simbol literar al literaturii din Craiova și Oltenia secolului al XIX-lea poate fi considerat Traian Demetrescu (Tradem). Poet de talent, protejat de Alexandru Macedonski, →